

**הנידון: תגובת אס"י - פעילי הקהילה האוטיסטית בישראל לטיטות תזכיר חוק
שירותי רווחה לאנשים עם מוגבלות ה'תשפ"ב 2022**

אגב.

ראשית, אנו מברכים על העבודה המקיפה שנעשתה ע"י משרד הרווחה והביטחון החברתי כדי לשתף את כל בעלי העניין הרלוונטיים במהלך ניסוח טיוטת תזכיר החוק, ועל ההכרה בזכות הלגיטימית של כל אדם עם כל סוג של מוגבלות לחיים עצמאיים מלאים בקהילה, עם הסיוע האישי הנחוץ לו, כפי שמשתקפת במבוא לתזכיר החוק.

עם זאת, לטיטות התזכיר לא נכנסו מרבית ההערות שהופקו בהליך השיתוף, וסעיפי תזכיר החוק עצמו מסייגים את הזכויות המוכרות במבוא עד כדי שלילתן בפועל, כפי שיפורט בהמשך.

נציין שמובאות כאן הערותינו הכלליות בלבד ואנו שומרים לעצמנו את הזכות להגיב בהמשך ההליך, בהתאם לשינויים שיחולו בתזכיר החוק.

ולהלן הערותינו הכלליות לטיטות תזכיר החוק:

הליך חיקוק זכויות ראוי: שירותי רווחה (ובמיוחד כאלה המיועדים לאוכלוסיות מוחלשות) אמורים להיות נגזרים מזכויות אשר חוקקו בחוק כללי יותר, בטרם חוקקו השירותים עצמם. מן הראוי היה להקדיש פרק לזכויות לשירותי רווחה בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, ולגזור את שירותי הרווחה בחוק המוצע מתוך זכויות אלו.

אפליה לפי סוג מוגבלות: תזכיר החוק מתייחס אך ורק לאוכלוסיות של מוגבלויות מסוימות, ומנציח את החלוקה הלא צודקת בין משרדים שונים, באחריות למתן שירותים לאוכלוסיות מסוימות של אע"מ. רשימת המוגבלויות המצוינות בתזכיר החוק מפלה אנשים עם מוגבלויות שאינן מוזכרות בה. בנוסף, חל דין שונה לאנשים עם מש"ה. **אנו ממליצים** לתת שירותי רווחה לכל האנשים עם מוגבלויות לפי צרכיהם התפקודיים ולא לפי תיגו כלשהו, כמפורט בהמשך.

פגיעה באוטונומיה: רוב סעיפי החוק עוסקים במנגנון שתפקידו להחליט עבור האדם. בהנחה שלא כל אדם "מסוגל" להביע דעתו לגבי שירותים שיינתנו לו, אין בתזכיר החוק חובה לשמוע כל אדם (תוך נקיטת כל אמצעי הנגישות הנחוצים לו), וגם אם יישמע, לא ברור מתזכיר החוק מה המשקל שיינתן לדעתו. לפי תזכיר החוק, הזכות לשירותים בקהילה תלויה במסוגלות של האדם – שהיא עצמה תלויה בטיב השירותים שיקבל ובהיצע השירותים הקיימים. **אנו ממליצים** לתת לכל אדם את ההנגשה הדרושה כדי שיוכל להיות חלק פעיל **והמשמעותי ביותר** בהחלטה על השירותים שיינתנו לו. הזכות של כל האנשים עם מוגבלות לחיים עצמאיים בסיוע אישי היא זכות אדם בסיסית ואין לסייגה בשום פנים ואופן.

מנגנון מנופח ובזבזני: המנגנון לקביעת הזכאות לשירותים מבוסס על הדגם של ועדות האבחון לאנשים עם מש"ה. דגם זה ספג הרבה ביקורת של אנשי מקצוע, על העוול שהוא עושה לאדם עם המוגבלות. אנו ממליצים לקחת את התקציבים שתזכיר החוק מייעד להקמת ותחזוקת המנגנון המוצע, ולהפנותם במקום זאת להקמת שירותים שאינם קיימים היום, לתמיכה בחיים עצמאיים בסיוע אישי. **במקום** המנגנון המוצע, **אנו ממליצים** להכשיר מתאמי סיוע מטעם משרד הרווחה והביטחון החברתי שיבנו **יחד עם האדם עם המוגבלות** תכנית תמיכה לפי קשייו, יכולותיו, צרכיו, רצונותיו והעדפותיו. האישור התקציבי לכל חלק מתוכנית זו יתקבל בהתאם לקריטריונים ברורים שייקבעו בתקנות, ובהתאם למצאי השירותים שיוקמו.

הנצחת מצאי השירותים הקיים: תזכיר החוק מגביל מימון "שירותים ניסיוניים" למקסימום של חמישה אחוזים מהתקציב השנתי לחוק זה, ובכך למעשה מרוקן מתוכן את הזכות לחיים עצמאיים בסיוע אישי. לא ברור מתזכיר החוק, אילו שירותים מהרשימה נחשבים ל"ניסיוניים". ברשימה

חסרים שירותים שצוינו בפגישות היוועצות עם אע"מ, ביניהם תיווך ותיאום סיוע. **אנו ממליצים** לבטל את ההגבלה על הקמת שירותים שלא קיימים כיום. כל עוד לא תקבע בחוק הקמת מערך שירותים בצריכה אישית ובלתי תלויה, לתמיכה ומענה **בכל קשת הצרכים** של אע"מ, פחות אנשים יהיו "מסוגלים" לצאת לחיים עצמאיים בסיוע אישי (או להימנע מכניסה לחיים מוסדיים).

העדר לוח-זמנים מחייב: למעט מועד לתחילת התחולה ההדרגתית של החוק, אין בתזכיר החוק סדר-זמנים מחייב לפיתוח שירותים לתמיכה בחיים עצמאיים, ובמיוחד אין סדר זמנים מחייב להוצאת האנשים השוהים במוסדות והוסטלים ולפירוק הדרגתי של מוסדות אלה. **אנו ממליצים** לקבוע לוח-זמנים מפורט ומחייב לתיקון תקנות, לפיתוח שירותים שאינם קיימים כיום, ולהעברתם ממצב ניסיוני לפעולה קבועה וזמינה לכל. כמו כן, יש לקבוע לוח זמנים מפורט ומחייב להוצאת האנשים השוהים במוסדות ובהוסטלים ולפירוקם של המוסדות וההוסטלים.

העדר פיקוח על השירותים: תזכיר החוק מפרט נהלי פיקוח על המנגנון לקביעת זכאות לשירותים, אך לא על הקמת השירותים ותפעולם. תפקיד הרגולטור **להגדיר** את השירותים שיוקמו ולפקח על **ההקמה** ועל **מתן** השירותים, בעוד תפקידו של האדם (עם הסיוע הנחוץ לו לשם כך, במידת הצורך) הוא **לבחור** את השירות ואת נותן השירות, באופן מיטבי מבחינתו. **אנו ממליצים** לקבוע בחוק מנגנון לפיקוח של המדינה על השירותים, ולטיפול יעיל בתלונות של צרכני השירותים.

הדרת ציבור בעלי עניין: היבטים חשובים של מתן השירותים שאינם מפורטים בחוק – **ייקבעו ללא מעורבות של הציבור**, ע"י השר כצווים או כתקנות חדשות בתע"ס. זאת, בניגוד לחוקים אחרים העוסקים בזכויות, בהם חקיקת המשנה נקבעת ע"י השר בתקנות באישור הוועדה בכנסת, תוך מעורבות רצופה של הציבור. **אנו ממליצים** לציין בחוק **במפורש**, שכל התקנות והצווים בחוק זה יותקנו בהתייעצות עם נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות במשרד המשפטים, עם ארגונים של אנשים עם מוגבלויות ועם ארגונים אחרים העוסקים בזכויות אע"מ ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

בכבוד רב
על החתום:
חברי אס"י – פעילי הקהילה האוטיסטית בישראל

העתק:
חה"כ אפרת רייטן מרום – יו"ר ועדת העבודה והרווחה בכנסת